

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2019. – Т. 40. – С. 26-33
DOI: 10.31861/mhpi2019.40.26-33

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2019. – Volume. 40. – pp. 26-33
DOI: 10.31861/mhpi2019.40.26-33

УДК: 328:[321.728+342.38]

© Віталій Литвин¹

До структуризації та оновлення типології напівпрезиденталізму на підставі особливостей дуалізму, партійної приналежності і відповідальності виконавчої влади та композиції легіслатур

Розглянуто еволюцію і проаналізовано поточний стан розвитку типологізації напівпрезиденталізму на підставі врахування дуалізму, партійної приналежності та відповідальності виконавчої влади і композиції легіслатур. З огляду на це, констатовано, що типологія напівпрезиденталізму потребує систематизації, доповнення й оновлення. Як результат, теоретично й емпірично констатовано, що типологізація напівпрезиденталізму повинна структуруватись у форматі виокремлення таких опцій, як системи повністю або частково уніфікованої більшості, повністю або частково уніфікованої меншості, розділеної більшості та розділеної меншості.

Ключові слова: напівпрезиденталізм, система правління, дуалізм, партійна приналежність і відповідальність виконавчої влади, композиція легіслатури, уніфіковані та розділені системи.

Towards Structuring and Updating the Typology of Semi-Presidentialism Based on the Peculiarities of Dualism, Party Affiliation and Responsibility of the Executives and the Composition of Legislatures

The article clarifies that the typology of semi-presidentialism, which outlines the real powers of political institutions and the peculiarities of relations among them in the triangle “president–prime minister/cabinet–parliament”, was initiated to place the institutions of president and prime minister in the environment of the distribution of powers and responsibilities in the executive and party composition of legislatures. Thus, it was recorded that semi-presidentialism can be represented in the form of the systems of both unified and divided government, as well as their variational derivatives. Accordingly, it was found that the functionality and dynamics of semi-presidentialism are dependent both on constitutional norms and political factors. Simultaneously, the study primarily focuses on the updated and expanded theorization of the typology of semi-presidentialism based on the peculiarities of dualism, party affiliation and responsibility of the executives and the composition of legislatures. As a result, it argues that semi-presidentialism (based on presidential party positioning against the types of cabinets and the parameters of inter-party and intra-party relations) should be typified on the fully or partly unified majority systems, fully or partly unified minority systems, divided majority systems and divided minority systems, which provide various political implications. In addition, the study shows that such a logic and construction of different types of semi-presidentialism is of utmost importance, since it allows to recognize the various effects and consequences of the analyzed system of government, including its prevalence and statistics, stability and conflicts, as well as correlations with different types of political regimes.

Keywords: semi-presidentialism, system of government, dualism, party affiliation and responsibility of the executives, composition of legislature, unified and divided systems.

У політичній компаративістиці загальноприйнятою є позиція, згідно з якою напівпрезидентська система правління (напівпрезиденталізм), яка дефінітивно характеризується наявністю інститутів всенародно виборного на фіксований термін президента та прем'єр-міністра й уряду, які обов'язково колективно відповідальні хоча б перед парламентом (але можливо і перед парламентом, і перед президентом), а відтак і суміщенням та дуалізацією виконавчої влади прези-

¹ Доктор політичних наук, доцент кафедри політології, Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна. E-mail: vitaliy.lytvyn@lnu.edu.ua; <http://orcid.org/0000-0002-9395-3761>.

дентом і прем'єр-міністром/урядом, типово поділяється, з однієї сторони, на президентсько-парламентську (з колективною відповідальністю уряду перед президентом і парламентом) та парламентсько-президентську (яку в західній політичній науці традиційно іменують прем'єр-президентською; з колективною відповідальністю уряду винятково перед парламентом), а з іншої сторони – на президенціалізовану (в якій у міжінституційних відносинах превалює президент), парламентаризовану (в якій превалює парламент і/чи уряд) та збалансовану (в якій жодний із політичних інститутів не превалює). Причому окреслені опції напівпрезиденталізму здебільшого є стаціонарними та стійкими у рамках тієї чи іншої конституційної і політичної системи правління, оскільки вони винятково або переважно залежать від параметрів міжінституційних відносин у трикутнику «президент–прем'єр-міністр/уряд–парламент». Тим не менше, напівпрезидентська система правління може типологізуватись і на підставі рухливіших та мінливіших структур, зокрема на підставі апелювання до реального політичного (партійного та електорального) процесу і до цілей та завдань головних політичних акторів у системі, а відтак на підставі врахування дуалізму, партійної приналежності та відповідальності виконавчої влади і композиції легіслатур/парламентів. Річ у тому, що напівпрезиденталізм, як слідує із його визначення, передбачає можливість одночасного існування двох «виконавців» (центрів виконавчої влади) – президента і прем'єр-міністра, – навіть якщо це не регламентовано конституційно. Відтак з'ясування логіки та конструкції такої типології напівпрезиденталізму і на цій підставі її оновлення та верифікація є спеціальним науковим завданням, розв'язанню якого присвячене запропоноване дослідження.

Пошуки у цьому напрямі політичні науковці ведуть вже впродовж декількох останніх десятиліть і їхні результати є доволі логічно структуризованими. Вони виходять і синтезуються тим фактом, що дуалізм та конституційна двозначність виконавчої влади, а також легітимність і відповідальність двох центрів виконавчої влади в умовах напівпрезиденталізму істотно різні, оскільки прем'єр-міністр та уряд обов'язково залежать від процедур делегування повноважень парламентом і обов'язково відповідальні йому, а президент автономний від легіслатури та може діяти за відсутності її підтримки. Така автономія президента встановлює певні стимул-реакції для глави держави, внаслідок чого в умовах напівпрезиденталізму він може формувати та пропонувати власний порядок дій, навіть якщо останній передбачає механізми втручання у сферу повноважень прем'єр-міністра й уряду. Відповідно, напружені відносини президента, прем'єр-міністра та парламенту в рамках напівпрезиденталізму є безумовними, адже вони спричинені інституційною структурою цієї системи правління. Саме тому їх потрібно вважати постійними і типологізаційно релевантними, емпірично верифікувати та перевіряти, а також, за можливості та потреби, доповнювати.

Ініціально означені завдання чи не вперше розв'язували такі науковці, як М. Дюверже, Дж. Сарторі, Дж. Паскуїно, Р. Мартінез, Б. Ніка та Ф. Фрісон-Роше, які почали аналітичні пошуки з приводу «поміщення» інститутів президента та уряду/прем'єр-міністра в середовище розподілу повноважень та відповідальності у виконавчій владі і композиціонування партій та персонального складу легіслатур. Так, М. Дюверже² і Дж. Сарторі³, зважаючи передусім на те, чи президент і прем'єр-міністр/уряд користуються підтримкою більшості або меншості в легіслатурі, відповідно виокремили напівпрезидентські системи нерозділеного (уніфікованого) та розділеного (неуніфікованого) правління і деякі їхні опції. Подібним чином, Дж. Паскуїно⁴ розподілив всі випадки напівпрезиденталізму на системи підтримки та непідтримки президентів у легіслатурах і на цій підставі виокремив різні сценарії їхнього «розгортання». Дещо структуризованіше до розв'язання поставленого завдання підійшли Б. Ніка⁵, Р. Мартінез⁶ і Ф. Фрісон-

² Duverger, M. (1980), «A New Political System Model: Semi-Presidential Government», *European Journal of Political Research*, Vol. 8 No. 2, pp. 165-187.

³ Sartori, G. (1997) *Comparative Constitutional Engineering. An Inquiry into Structures, Incentives and Outcomes*. New York University Press.

⁴ Pasquino, G. (1997), «Nomination: Semi-presidentialism: A Political Model at Work», *European Journal of Political Research*, Vol. 31 No. 1, pp. 128-146.

⁵ Nica, B. (1998) *Comparative Institutional Analysis of Post-Communist Semi-Presidential Systems: Prospectus*. Central European University.

⁶ Martinez, R. (1999), «Semi-Presidentialism: A Comparative Study», In: *ECPR Joint Sessions (March 26-31, 1999)*, Mannheim, 56 pp.

Роше⁷, які виділили опції напівпрезиденталізму на підставі врахування конструкцій підтримки або невідтримки президентів парламентами і композиції урядів в умовах напівпрезиденталізму. Однак згодом ще далі пішли С. Скач⁸ і А. Гаррідо⁹, які зазначили, що системи напівпрезидентського типу у своїх опціях залежать від підтримки чи невідтримки президентів у легіслатурах і не лише від композиції, а й від типів урядових кабінетів (тобто більшості чи меншості). На цій підставі було виокремлено такі найбільш дослідженні опції напівпрезиденталізму, як системи нерозділеної/уніфікованої більшості, розділеної/неуніфікованої більшості і розділеної/неуніфікованої меншості, що вже упродовж значного періоду часу позиціонуються як базові у типології напівпрезиденталізму на підставі врахування дуалізму, партійної приналежності та відповідальності виконавчої влади і композиції легіслатур/парламентів.

З цього приводу треба зауважити, що система нерозділеної/уніфікованої більшості як найменш конфліктна опція напівпрезиденталізму передбачає таку ситуацію, коли президент є членом або прибічником курсу партії прем'єр-міністра, внаслідок чого і президент, і прем'єр-міністр/уряд підтримуються ідентичною парламентською більшістю або більшістю у легіслатурі. Такий випадок можна описати процедурами альтернативи чи послідовної зміни представників різних партій при владі і він традиційно (однак не обов'язково, залежно від міжпартійної та внутрішньопартійної структуризації політичного процесу) аргументує, що президент або прем'єр-міністр вважається «беззаперечним лідером нації». Своєю чергою, система розділеної/неуніфікованої більшості як помірно конфліктна опція напівпрезиденталізму передбачає, що президент на відміну від прем'єр-міністра не наділений підтримкою парламентської більшості чи більшості у легіслатурі. Такий випадок окреслюють процедури когабітації, коли найважливіші владно-виконавчі рішення традиційно (але не обов'язково, залежно від міжпартійної та внутрішньопартійної структуризації політичного процесу) приймає прем'єр-міністр. Нарешті, система розділеної/неуніфікованої меншості як найконфліктніша опція напівпрезиденталізму передбачає, що ані президент, ані прем'єр-міністр (і взагалі ніхто у цьому відношенні) не має підтримки парламентської більшості чи більшості у легіслатурі, однак за умови, що президент та прем'єр-міністр є політичними супротивниками один одного. Такий випадок поєднує у собі атрибути найбільш проблемного зразка президентської системи правління (розділеної системи) із найбільш проблемним зразком парламентської системи правління (системою меншості), коли президент дистанційований від парламенту і прем'єр-міністра, а парламент внутрішньо розділений і надмірно фракціонізований.

Особливістю такої логіки типологізації напівпрезиденталізму є врахування того факту, що вона є мінливою та рухливою, оскільки може переходити з одного різновиду до іншого незалежно від зміни і навіть в ідентичних рамках певних конституційних повноважень політичних інститутів у трикутнику «президент–прем'єр-міністр/уряд–парламент», а натомість залежно від реального політичного процесу та специфіки виборчих систем і головно результатів президентських та парламентських виборів, партійної приналежності центрів виконавчої влади та партійно-політичного складу урядів і парламентів¹⁰. Наслідком є теоретизація, згідно з якою міжінституційні відносини між президентом, прем'єр-міністром/урядом і парламентом (урядовою більшістю або меншістю у легіслатурі) значною мірою залежать не стільки від певної формальної структури і опції напівпрезиденталізму (зокрема від його президентсько-парламентського чи парламентсько-президентського варіанту), тобто від конституційованого обсягу повноважень політичних акторів і параметрів взаємин між ними, скільки від фактичного контексту, тобто від того, яке відношення президент має до більшості або меншості в легіслатурі та від характеру такої більшості чи меншості в легіслатурі, зокрема кризь призму складу урядового кабінету.

Водночас, підсумовуючи існуючі спроби типологізації напівпрезиденталізму на підставі врахування дуалізму, партійної приналежності та відповідальності виконавчої влади і компози-

⁷ Frison-Roche, F. (2005) *Le «modèle semi-présidentiel» comme instrument de la transition en Europe post-communiste: Bulgarie, Lituanie, Macédoine, Pologne, Roumanie et Slovénie*. Bruylant.

⁸ Skach, C. (2005), «Constitutional origins of dictatorship and democracy», *Constitutional Political Economy*, Vol. 16 No. 4, pp. 347-368; Skach, C. (2007), «The «newest» separation of powers: semi-presidentialism», *International Journal of Constitutional Law*, Vol. 5 No. 1, pp. 93-121.

⁹ Garrido, A. (2009), «Semi-Presidentialism and Democracy: A Comparative Perspective», In: *World Congress of the International Political Science Association*, IPSA Santiago de Chile, 36 pp.

¹⁰ Skach, C. (2005), *Op. cit.*; Skach, C. (2007), *Op. cit.*

ції легіслатур, все ж помічаємо їхню незавершеність або нефіналізованість. По-перше, проблема полягає у тому, що не повною мірою таксономовано варіативні типи систем уніфікованої більшості, розділеної більшості та розділеної меншості. Це, приміром, очевидно із огляду на те, що таблично-схематично і теоретико-методологічно три проінтерпретовані політичною наукою опції напівпрезиденталізму (додатково з ситуаціями, коли посади президентів чи прем'єр-міністрів можуть бути непартійними або лише асоційованими з партіями) ймовірно можна представити й атрибутувати щонайменше так (див. табл. 1):

Таблиця 1

Ймовірні атрибути та варіанти напівпрезидентських систем уніфікованої більшості, розділеної більшості і розділеної меншості¹¹

Варіант напівпрезидентської системи правління	Партія президента	Партія прем'єр-міністра	Партії урядового кабінету	Тип урядового кабінету	Частка мандатів партій урядового кабінету
Система уніфікованої більшості. Варіант 1	$A / (A)$	$A / (A)$	$A + n$	Більшості	$\geq 50\% + 1$ мандат
Система уніфікованої більшості. Варіант 2	$A / (A)$	$B / (B)$	$A + B + n$	Більшості	$\geq 50\% + 1$ мандат
Система уніфікованої більшості. Варіант 3	$A / (A)$	$- / (A)$	$A + n$	Більшості	$\geq 50\% + 1$ мандат
Система уніфікованої більшості. Варіант 4	$A / (A)$	$- / (A)$	$(A) + n$	Більшості	$\geq 50\% + 1$ мандат
Система уніфікованої більшості. Варіант 5	$- / (A)$	$A / (A)$	$A + n$	Більшості	$\geq 50\% + 1$ мандат
Система уніфікованої більшості. Варіант 6	$- / (A)$	$- / (A)$	$(A) + n$	Більшості	$\geq 50\% + 1$ мандат
Система розділеної більшості. Варіант 1	$A / (A)$	$B / (B)$	$B + n$	Більшості	$\geq 50\% + 1$ мандат
Система розділеної більшості. Варіант 2	$- / (A)$	$B / (B)$	$B + n$	Більшості	$\geq 50\% + 1$ мандат
Система розділеної більшості. Варіант 3	$A / (A)$	$- / (B)$	$(B) + n$	Більшості	$\geq 50\% + 1$ мандат
Система розділеної більшості. Варіант 4	$- / (A)$	$- / (B)$	$(B) + n$	Більшості	$\geq 50\% + 1$ мандат
Система розділеної меншості. Варіант 1	$A / (A)$	$B / (B)$	$B + n$	Меншості	$\leq 50\%$ мандатів
Система розділеної меншості. Варіант 2	$- / (A)$	$B / (B)$	$B + n$	Меншості	$\leq 50\%$ мандатів
Система розділеної меншості. Варіант 3	$A / (A)$	$- / (B)$	$(B) + n$	Меншості	$\leq 50\%$ мандатів
Система розділеної меншості. Варіант 4	$- / (A)$	$- / (B)$	$(B) + n$	Меншості	$\leq 50\%$ мандатів

де: « A », « B » – партії парламенту; « n » – партії або окремі депутати парламенту; « $-$ » – непартійний статус президента чи прем'єр-міністра; « $()$ » – позначення партій, з якими асоціюються президенти чи прем'єр-міністри; « $/$ » – позначення альтернативи належності чи неналежності до партії.

По-друге, річ у тому, що виділені науковцями опції напівпрезиденталізму на підставі врахування дуалізму, партійної приналежності і відповідальності виконавчої влади та композиції легіслатур не повною мірою влаштовують суто теоретико-методологічної логіки і потреби дивер-

¹¹ Складено на основі: Литвин В. Система уніфікованої меншості як варіативний різновид напівпрезиденталізму: перевірка доцільності виокремлення та концептуалізації // Тези звітної наукової конференції філософського факультету. Дрогобич: ТзОВ «Грек-ЛТД», 2017. С. 117-122.

сифікації типів напівпрезиденталізму на системи нерозділеної/уніфікованої більшості і меншості та, відповідно, системи розділеної/неуніфікованої більшості і меншості, яку таблично-схематично можна представити за допомогою матриці генералізованих типів аналізованої системи правління (див. табл. 2).

Таблиця 2

Матриця генералізованих типів напівпрезиденталізму на підставі врахування дуалізму, партійної приналежності і відповідальності виконавчої влади та композиції легіслатур

Індикатори типологізації напівпрезиденталізму		Системи і типи урядових кабінетів, яким надають підтримку легіслатури	
		Система більшості	Система меншості
Кореляція партійної приналежності президентів і прем'єр-міністрів	Система уніфікованого правління	Система (повністю або частково) уніфікованої більшості	Система (повністю або частково) уніфікованої меншості
	Система розділеного правління	Система розділеної більшості	Система розділеної меншості

Відтак представлений та проаналізований різними науковцями теоретико-методологічний ряд типологізації напівпрезиденталізму, що у всіх запропонованих ними варіантах був апробований політичною практикою різних країн світу, є неповним, оскільки трапляються такі опції цієї системи правління, коли ані президент, ані прем'єр-міністр (і взагалі ніхто у цьому розумінні) не має стабільної підтримки парламентської більшості чи більшості в легіслатурі, але президент і прем'єр-міністр є однопартійцями, асоційовані з ідентичною політичною силою або є політичними соратниками один одного. Як емпіричний вияв цього наводимо ситуацію, яка характеризувала напівпрезидентську Фінляндію у 1976-1977 рр., коли функціонував коаліційний урядовий кабінет меншості М. Міеттунена в складі Центристської партії (KESK), Ліберальної народної партії (LKP) та Шведської народної партії (RKP-SFP), а посаду президента обіймав У. Кекконен від тієї ж Центристської партії (KESK)¹². І це при тому, що трипартійний центристський уряд меншості опирався на стабільну підтримку лише 57 з 200 депутатів фінської легіслатури (у формі парламентських мандатів урядових партій) (див. табл. 3):

Таблиця 3

Особливості дуалізму виконавчої влади президентства У. Кекконена та прем'єрства М. Міеттунена, партійної приналежності і відповідальності виконавчої влади та композиції парламенту в Фінляндії (1976-1977 рр.)¹³

Назва партії	Кількість / відсоток мандатів партії у парламенті	Партія прем'єр-міністра	Ліво-праве ідеологічне позиціонування партії	Партія глави держави
<i>Урядовий кабінет та урядові партії</i>				
Центристська партія (KESK)	39 / 19,5	+	5,8	+
Ліберальна народна партія (LKP)	9 / 4,5	-	5,7	-
Шведська народна партія (RKP-SFP)	9 / 4,5	-	6,4	-
Разом (кількість / відсоток)	57 / 28,5	+	-	+

¹² Литвин В. Вказ. пр.

¹³ Складено на основі: Election 1975. Parliamentary Elections. Finland, Döring, H., Manow, P. (Eds.) *Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies*. [online] ParlGov. Available from <http://www.parl.gov.org/explore/fin/election/1975-09-22/> [Accessed 10.09.2019]; Miittunen III 1976. Governments. Finland, In: Döring, H., Manow, P. (Eds.) *Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies*. [online] ParlGov. Available from <http://www.parl.gov.org/explore/fin/cabinet/1976-09-29/> [Accessed 10.09.2019].

<i>Парламентська опозиція та неурядові партії</i>				
Соціал-демократична партія Фінляндії (SSDP)	54 / 27,0	–	3,6	–
Фінський народно-демократичний союз (SKDL)	40 / 20,0	–	2,2	–
Національна коаліційна партія (КОК)	35 / 17,5	–	7,2	–
Фінська християнська ліга (SKL)	9 / 4,5	–	7,2	–
Фінська сільська партія (SMP)	2 / 1,0	–	6,6	–
Фінська партія народної єдності (SKYP)	1 / 0,5	–	7,4	–
Конституційна народна партія (POP)	1 / 0,5	–	7,4	–
Аландська коаліція (AS)	1 / 0,5	–	–	–
Разом (кількість / відсоток)	143 / 71,5	–	–	–

Подібні кейси функціонування напівпрезидентської системи правління траплялись у різних країнах світу, зокрема в Австрії, Болгарії, Боснії і Герцеговині, Грузії, Ірландії, Ісландії, Литві, Молдові, Польщі, Португалії, Румунії, Сербії, Словаччині, Словенії, Фінляндії, Франції, Хорватії, Чехії, Чорногорії і навіть умовно в Україні. Все це дає нам теоретико-методологічні й емпіричні підстави іменувати їх цілком відокремленою групою систем уніфікованої/нерозділеної меншості. Окрім того, політична практика засвідчує, що системи уніфікованої меншості не обов'язково характеризуються більшою конфліктністю у системі дуалізму виконавчої влади, аніж системи розділеної більшості та розділеної меншості. Річ у тому, що такі опції напівпрезиденталізму здебільшого притаманні для режимів консенсусної демократії, де інституціоналізованими є конструкції урядів меншості, зокрема їхнього формального, а не субстантивного типу¹⁴. Відповідно, таблично-схематично і теоретико-методологічно системи уніфікованої меншості (враховуючи ситуації, коли посади президентів і/або прем'єр-міністрів можуть бути непартійними чи лише асоційованими з певними партіями) можна ймовірно представити й атрибутувати щонайменше так (див. табл. 4):

Таблиця 4

Ймовірні атрибути та варіанти напівпрезидентської системи уніфікованої меншості¹⁵

Варіант напівпрезидентської системи уніфікованої меншості	Партія президента	Партія прем'єр-міністра	Партії урядового кабінету	Тип урядового кабінету	Частка мандатів партій урядового кабінету
Варіант 1	$A / (A)$	$A / (A)$	$A + n$	Меншості	$\leq 50\%$ мандатів
Варіант 2	$A / (A)$	$B / (B)$	$A + B + n$	Меншості	$\leq 50\%$ мандатів
Варіант 3	$A / (A)$	$- / (A)$	$A + n$	Меншості	$\leq 50\%$ мандатів
Варіант 4	$A / (A)$	$- / (A)$	$(A) + n$	Меншості	$\leq 50\%$ мандатів
Варіант 5	$- / (A)$	$A / (A)$	$A + n$	Меншості	$\leq 50\%$ мандатів
Варіант 6	$- / (A)$	$- / (A)$	$(A) + n$	Меншості	$\leq 50\%$ мандатів

де: « A », « B » – партії парламенту; « n » – партії або окремі депутати парламенту; « $-$ » – непартійний статус президента чи прем'єр-міністра; « $()$ » – позначення партій, з якими асоціюються президенти чи прем'єр-міністри; « $/$ » – позначення альтернативи належності чи неналежності до партії.

Узагальнено це означає, що теоретико-методологічна логіка виокремлення в рамках напівпрезиденталізму систем уніфікованої більшості, розділеної більшості і розділеної меншості є коректною, однак неповною, оскільки, з однієї сторони, потребує модифікації та доповнення на підставі врахування систем уніфікованої меншості, а з іншої сторони – уточнення на підставі врахування конструкцій і рівнів (повного або часткового) уніфікації в умовах систем більшості та меншості. Відтак цілком очевидно, що типологізація напівпрезиденталізму на підставі дуалізму, партійної приналежності і відповідальності виконавчої влади та композиції легіслатур повинна структуризуватись через виокремлення таких різновидів, як системи повністю або част-

¹⁴ Strøm, K. (1990) *Minority Government and Majority Rule*. Cambridge University Press.

¹⁵ Складено на основі: Литвин В. Вказ. пр.

ково уніфікованої більшості, повністю або частково уніфікованої меншості, розділеної більшості та розділеної меншості. Окреслена логіка та конструкція різних типів напівпрезиденталізму є вкрай важливою, оскільки завдяки їй (особливо у поєднанні з іншими типологізаціями) можна продуктивно прослідковувати різноманітні ефекти й наслідки аналізованої системи правління, зокрема на предмет їхньої розповсюженості і статистики, стабільності та конфліктності, а також кореляції з різними типами політичних режимів, але це повинно бути предметом окремого наукового дослідження.

Список джерел

1. Литвин В. Система уніфікованої меншості як варіативний різновид напівпрезиденталізму: перевірка доцільності виокремлення та концептуалізації // Тези звітної наукової конференції філософського факультету. Дрогобич: ТзОВ «Трек-ЛТД», 2017. С. 117-122.
2. Duverger, M. (1980), "A New Political System Model: Semi-Presidential Government", *European Journal of Political Research*, Vol. 8 No. 2, pp. 165-187.
3. Election 1975. Parliamentary Elections. Finland, Döring, H., Manow, P. (Eds.) *Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies*. [online] ParlGov. Available from <http://www.parlgov.org/explore/fin/election/1975-09-22/> [Accessed 10.09.2019].
4. Frison-Roche, F. (2005), *Le "modèle semi-présidentiel" comme instrument de la transition en Europe post-communiste: Bulgarie, Lituanie, Macédoine, Pologne, Roumanie et Slovénie*. Bruylant.
5. Garrido, A. (2009), "Semi-Presidentialism and Democracy: A Comparative Perspective", In: *World Congress of the International Political Science Association, IPSA Santiago de Chile*, 36 pp.
6. Martinez, R. (1999), "Semi-Presidentialism: A Comparative Study", In: *ECPR Joint Sessions (March 26-31, 1999)*, Mannheim, 56 pp.
7. Miettunen III 1976. Governments. Finland, In: Döring, H., Manow, P. (Eds.) *Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies*. [online] ParlGov. Available from <http://www.parlgov.org/explore/fin/cabinet/1976-09-29/> [Accessed 10.09.2019].
8. Nica, B. (1998), *Comparative Institutional Analysis of Post-Communist Semi-Presidential Systems: Prospectus*. Central European University.
9. Pasquino, G. (1997), "Nomination: Semi-presidentialism: A Political Model at Work", *European Journal of Political Research*, Vol. 31 No. 1, pp. 128-146.
10. Sartori, G. (1997) *Comparative Constitutional Engineering. An Inquiry into Structures, Incentives and Outcomes*. New York University Press.
11. Skach, C. (2005), "Constitutional origins of dictatorship and democracy", *Constitutional Political Economy*, Vol. 16 No. 4, pp. 347-368.
12. Skach, C. (2007), "The «newest» separation of powers: semi-presidentialism", *International Journal of Constitutional Law*, Vol. 5 No. 1, pp. 93-121.
13. Strøm, K. (1990) *Minority Government and Majority Rule*. Cambridge University Press.

References

1. Lytvyn, V. (2017), «Systema unifikovanoi menshosti yak variatyvnyi riznovyd napivprezydentalizmu: perevirka dotsilnosti vyokremlennia ta kontseptualizatsii», In: *Tezy zvitnoi naukovoї konferentsii filosofskoho fakultetu*, TzOV «Trek-LTD», pp. 117-122.
2. Duverger, M. (1980), "A New Political System Model: Semi-Presidential Government", *European Journal of Political Research*, Vol. 8 No. 2, pp. 165-187.
3. Election 1975. Parliamentary Elections. Finland, Döring, H., Manow, P. (Eds.) *Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies*. [online] ParlGov. Available from <http://www.parlgov.org/explore/fin/election/1975-09-22/> [Accessed 10.09.2019].
4. Frison-Roche, F. (2005), *Le "modèle semi-présidentiel" comme instrument de la transition en Europe post-communiste: Bulgarie, Lituanie, Macédoine, Pologne, Roumanie et Slovénie*. Bruylant.
5. Garrido, A. (2009), "Semi-Presidentialism and Democracy: A Comparative Perspective", In: *World Congress of the International Political Science Association, IPSA Santiago de Chile*, 36 pp.

6. Martinez, R. (1999), "Semi-Presidentialism: A Comparative Study", In: *ECPR Joint Sessions (March 26-31, 1999)*, Mannheim, 56 pp.
7. Miettunen III 1976. Governments. Finland, In: Döring, H., Manow, P. (Eds.) *Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies*. [online] ParlGov. Available from <http://www.parlgov.org/explore/fin/cabinet/1976-09-29/> [Accessed 10.09.2019].
8. Nica, B. (1998), *Comparative Institutional Analysis of Post-Communist Semi-Presidential Systems: Prospectus*. Central European University.
9. Pasquino, G. (1997), "Nomination: Semi-presidentialism: A Political Model at Work", *European Journal of Political Research*, Vol. 31 No. 1, pp. 128-146.
10. Sartori, G. (1997) *Comparative Constitutional Engineering. An Inquiry into Structures, Incentives and Outcomes*. New York University Press.
11. Skach, C. (2005), "Constitutional origins of dictatorship and democracy", *Constitutional Political Economy*, Vol. 16 No. 4, pp. 347-368.
12. Skach, C. (2007), "The «newest» separation of powers: semi-presidentialism", *International Journal of Constitutional Law*, Vol. 5 No. 1, pp. 93-121.
13. Strøm, K. (1990) *Minority Government and Majority Rule*. Cambridge University Press.